

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių

22-04-29

Akad. V. Nekrošius

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ **Konstitucinio Teismo 2021-04-19 d. nutarimas dėl savivaldybių merų rinkimo ir įgaliojimų:**
- ▶ A) Pabrėžtina, kad vienas iš atstovaujamosios demokratijos principų yra politinių atstovaujamųjų institucijų narių mandato (statuso) lygybė, suponuojanti lygias atitinkamų institucijų narių teises ir pareigas.
- ▶ B) Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad Konstitucijoje, *inter alia* jos 119 straipsnio 1, 2 dalyse, nėra numatyta jokių konstitucinio savivaldybių tarybų narių lygaus mandato (statuso) principo išimčių, t. y. nėra numatyta jokių išskirtinį statusą turinčių savivaldybių tarybų narių.

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ C) Konstitucijoje įtvirtinti vykdomųjų organų atskaitingumo atstovybei ir savivaldybių tarybų viršenybės joms atskaitingų vykdomųjų organų atžvilgiu principai suponuoja tai, kad savivaldybių tarybos turi įgaliojimus kontroliuoti savo sudaromus ir joms atskaitingus vykdomuosius organus; pagal Konstituciją teritorinių bendruomenių savivaldos teisė yra įgyvendinama per savivaldybių tarybas, tad visi savivaldybių taryboms atskaitingų vykdomųjų organų sprendimai savivaldybių kompetencijai priskirtais klausimais yra subordinuoti atitinkamų savivaldybių tarybų sprendimams (2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas). Taigi pagal Konstituciją savivaldybių taryboms atskaitingi vykdomieji organai negali būti sudaromi iš juos sudarančių savivaldybių tarybų narių (*inter alia* 2002 m. gruodžio 24 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2010 m. kovo 31 d. nutarimai).

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ D) Pažymėtina ir tai, kad Konstitucijos 119 straipsnio 1, 2 dalyse nėra nustatyta atitinkamos teritorinės bendruomenės tiesiogiai renkamo savivaldybės tarybos vadovo pareigybė, o šio straipsnio 4 dalyje nėra numatyta kitų, nei sudaromų savivaldybės tarybos, savivaldybių vykdomųjų institucijų, *inter alia* tokių vykdomųjų institucijų, kurios būtų tiesiogiai renkamos atitinkamos teritorinės bendruomenės.
- ▶ Vadinasi, Konstitucijoje nustatyta tvarka atitinkamai nepakeitus jos 119 straipsnio, įstatymu negali būti nustatyta atitinkamos teritorinės bendruomenės tiesiogiai renkama vienasmenė savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo institucija (*inter alia* mero pavadinimu), *inter alia* atsakinga už įstatymų, Vyriausybės bei savivaldybės tarybos sprendimų tiesioginį įgyvendinimą. Pažymėtina, kad jeigu būtų imamasi Konstitucijos 119 straipsnio peržiūros, turėtų būti paisoma Konstitucijoje įtvirtintų vietos savivaldos principų, *inter alia* atstovaujamosios demokratijos, vykdomųjų institucijų atskaitingumo atstovaujamajai institucijai (savivaldybės tarybai), savivaldybės tarybos viršenybės kitų savivaldybės institucijų atžvilgiu ir kt.

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ Atsižvelgiant į tai, kad vietos savivaldos teisinio reguliavimo spragai ir neapibrėžtumui pašalinti reikalingas tam tikras laikas, šis Konstitucinio Teismo nutarimas Teisės aktų registre oficialiai skelbtinas 2023 m. gegužės 3 d.

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ 2022-04-21 d. Konstitucijos pakeitimas
- ▶ „119 straipsnis

Savivaldos teisė laiduojama įstatymo numatytiems valstybės teritorijos administraciniam vienetais. Ji įgyvendinama per savivaldybių tarybas ir savivaldybių merus.

Savivaldybių tarybų nariais Lietuvos Respublikos piliečius ir kitus nuolatinius administracinio vieneto gyventojus, savivaldybių merais – Lietuvos Respublikos piliečius pagal įstatymą ketveriems metams renka Lietuvos Respublikos piliečiai ir kiti nuolatiniai administracinio vieneto gyventojai, remdamiesi visuotine, lygia ir tiesiogine rinkimų teise, slaptu balsavimu.

Savivaldos institucijų organizavimo ir veiklos tvarką nustato įstatymas.“

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ Variantai:
- ▶ - meras, tarybos narys;
- ▶ - meras, vykdomosios valdžios atstovas.

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ Savivaldos problemos:
- ▶ Lietuva - visiškai centralizuoto valdymo valstybė, kurioje reali savivalda tėra regimybė. Realiai savivalda atlieka centrinės valdžios įsakymų kopijuotojo funkcijas.
- ▶ Norim realios savivaldos, turim pereiti prie atvirkštinio principo - ***viskas, kas iš principo gali būti sprendžiama savivaldos lygmenyje, neturėtų būti sprendžiama ir reguliuojama centrinės valdžios.***

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ Realios savarankiškos lėšos, kurių turėjimas nepriklauso nuo centrinės valdžios simpatijų ir antipatijų.
- ▶ Gal vertėtų turėti sostinės įstatymą, kuriame būtų numatyta, kad dalis Vilniaus uždirbamų lėšų patenka į specialų regionų fondą, iš kurio, pagal nustatytus kriterijus, paskirstomos/paskolinamos tam tikrom savivaldybėm arba yra finansuojami tam tikri projektai.
- ▶ Šiandien savivaldybės nėra suinteresuotos nei uždirbti, nei taupyti.

Ar yra Lietuvoje savivalda ir kodėl žmonės bėga į Vilnių?

- ▶ Labai daug darbo vietų kiekvienoje savivaldoje yra sukuriama savivaldybės įmonėse, įstaigose ir organizacijose, kas mažina demokratijos lygį ir daro žmones priklausomus nuo vietos politikų.
- ▶ Kodėl negalim priimti principinio sprendimo, kad visos centrinės institucijos, išskyrus ministerijas yra keliamos iš Vilniaus? Pozityvūs šio veiksmo poveikiai būtų akivaizdūs - ne tik daugiau kvalifikuotų darbo vietų, bet ir daugiau nuo vietos valdžios nepriklausomų žmonių.